

3. Іванчик Г.С. Вплив антропогенних факторів на якісну і кількісну зміну зообентосу верхньої течії рік Серет, Прут і Дністер // Тези міжвуз. наук. конф. -Чернівці.: Б.в., 1965. – С.217-219.
4. Маринич О.М. та ін. Географічна енциклопедія України. – К.: 1989 – Т.1.-416 с.
5. Посухов В. Що повідали назви Полтавських річок: Полтава: ІВМЦ, Освіта, 1999.- 52с.
6. Стадниченко А.П. Пресноводные моллюски Украинской ССР, их биоценологические связи и воздействия на моллюсков трематод. –Л: Автореф., 1982. – 44 с.
7. Стадниченко А.П. Прудовыковые и чашечковые Украины. - К.: Центр учебной литературы, 2004.-327с.
8. Стадниченко А.П. Фауна України. Моллюски. Перлівниці. Кулькові.- К.: Наукова думка, 1984.- Т.29.Вип.9.-384с.
9. Старобогатов Я.И. Класс брюхоногие моллюски – Gastropoda. Класс двусторчатые моллюски-Bivalvia //Определитель пресноводных беспозвоночных Европейской части СРСР. – Л.: Гидрометиздат, 1997. – С. 152.

ВПЛИВ АНТРОПІЧНОГО ФАКТОРА НА СТАН ПОПУЛЯЦІЙ ТВАРИН

Закалюжний В.М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Деградація довкілля, викликана інтенсивною господарською діяльністю людини, особливо впродовж ХХ століття в епоху науково-технічної революції, призвела до масштабних змін у природних екосистемах. Наслідком таких дій є зменшення чисельності або зникнення багатьох видів тварин, рослин, грибів.

На світовому саміті із сталого розвитку у Йоганнесбурзі у 2002 році та на Генеральній асамблеї ООН у 2005 році була схвалена глобальна мета щодо досягнення до 2010 року суттєвого зменшення втрат біорізноманіття. У зв'язку з цим 2010 рік оголошено ООН Міжнародним роком біорізноманіття з метою привернення уваги країн світу до нагальної потреби збереження біотичної складової довкілля, яка є основою для існування людства на планеті.

Займаючи менше 6% площі Європи (603,7 тис. км²), Україна володіє приблизно 35% біорізноманіття, що обумовлено географічним розташуванням та кліматичною зональністю. Біота України нараховує понад 70 тисяч видів, з них флора — понад 27 тисяч видів, а фауна — понад 45 тисяч видів [4].

До провідних причин негативного антропогенного впливу на довкілля в наш час необхідно віднести, в першу чергу, різні види технічної та сільськогосподарської діяльності. Зокрема, масове вирубування лісів, розорювання степів, осушення боліт, спорудження штучних морів, каналів, прокладка доріг та тунелів, високовольтних електроліній, розвиток атомної енергетики, техногенні аварії, інтенсивна урбанізація природних територій з будівництвом промислових міст та мегаполісів [1].

Далеко не останню роль відіграє і аграрне виробництво. Зокрема, навколишнє середовище забруднюється хімічними препаратами — інсектицидами, пестицидами, гербіцидами та мінеральними добривами, які інтенсивно, а іноді в надмірно використовуються для боротьби із шкідниками сільськогосподарської рослинності та бур'янами. Встановлено, що кількість отрути в організмах тварин збільшується по ланцюгу живлення: в рослинах її накопичується менше, ніж в організмі рослиноїдних комах, у комахоїдних тварин більше, ніж у рослиноїдних, а у хижих тварин — най-

більше, внаслідок чого вони часто гинуть [1].

Не поодинокі випадки загибелі тварин і від сільськогосподарської та авіа- і автомобільної техніки. Негативний вплив на чисельність популяції тварин відіграє пере промисел, браконьєрство, любительське колекціонування, контрабандна торгівля тваринами.

Вжиття своєчасних заходів охорони дикої фауни і флори дозволяє призупинити негативні процеси руйнування навколишнього середовища та відновити стан популяції вразливих видів до безпечного рівня. Одним із дієвих заходів збереження різноманітності тваринного світу є ведення Червоної книги України, куди заносяться види, що внаслідок різних причин опинилися під загрозою зникнення.

Створення Червоної книги України, яке пройшло три видання, базується як на українському природоохоронному законодавстві, так і на врахуванні міжнародних правових документів. Зокрема, Конвенції про біологічне різноманіття; Конвенції про Міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення; Конвенції про збереження мігруючих видів тварин (Бонської конвенції), Конвенції про збереження дикої флори та фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції).

Так, перше одностомне видання Червоної книги Української РСР було видано у 1980 році і включало всього 85 видів тварин: 29 — ссавців, 28 — птахів, 6 — плазунів, 4 — земноводних і 18 — комах [2].

Друге видання Червоної книги України видане у двох томах. Перший том — «Тваринний світ» — був надрукований у 1994 році і налічує 382 види тварин: гідроїдних поліпів (2 види), круглі черви (2), кільчасті черви (7), ракоподібні (26), павукоподібні (2), багатоніжки (3), комахи (173), молюски (12), круглороті (2), риби (32), земноводні (5), плазуни (8), птахи (67), ссавці (41) [3].

До третього видання Червоної книги України (2009 р.) занесено 542 види тварин: гідроїдні поліпи (2 види), круглі черви (2), кільчасті черви (9), ракоподібні (31), павукоподібні (2), багатоніжки (3), ногохвістки (2), комахи (226), молюски (20), круглороті (2), риби (69), земноводні (8), плазуни (11), птахи (87), ссавці (69) [4].

Якісний і кількісний аналіз популяцій тварин, занесених до різних видань Червоної книги України явно свідчить про негативний вплив антропоїчного фактора. Зокрема, найбільший антропоїчний пресинг відчувають такі таксони тварин: комахи, риби, птахи та ссавці, в яких різко зріс кількісний показник видів, що підлягають охороні та збереженню.

Література

1. Федоренко А.П. Охорона рідкісних видів фауни. — К.: Урожай, 1985. — 64 с.
2. Червона книга Української РСР / А.П. Федоренко, В.І. Чопик. — К.: Наукова думка, 1980. — 504 с.
3. Червона книга України. Тваринний світ / ред. М.М. Щербак. — К.: УЕ, 1994. — Т.1. — 464 с.
4. Червона книга України. Тваринний світ / ред. І.А. Акімов. — К.: Глобалконсалтинг, 2009. — 600 с.